

способів формування емпатійності, ще одним важливим способом є прищеплювання любові до мистецтва. Учнів необхідно залучати до перегляду картин в музеях, слухання приємної емоційної музики, відвідування театру та кінотеатру, читання якісної літератури, що допоможе дітям у майбутньому набути певний емпатійний досвід.

Список використаних джерел:

1. Василюшина Т. В. Емпатія як фактор ефективного педагогічного спілкування / Т. В. Василюшина. – Київ, 2000. – 422 с.
2. Коган І.М. Розвиток емпатії у молодших школярів //Актуальні проблеми психології. Екологічна психологія. Зб. наук. праць Інституту психології ім. Г.С.Костюка АПН України /За ред. акад. Максименка С.Д. – К.: 2004. – Т. 7, вип. 3. – С. 101-108.
3. Коржук О. Емпатія як професійно значуща якість особистості вихователя дітей дошкільного віку / О. Коржук // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ird.npu.edu.ua/files/korzyk.pdf>.
4. Педагогічна майстерність / І. А. Зязюн, Л. В. Крамушенко, І. Ф. Кривонос та ін.; за ред. І. А. Зязюна. – 2-ге вид., допов. і переробл. – К. : Вища школа, 2004. – 422 с.
5. Педагогічне спілкування у діяльності вчителя : навч. посіб. для студентів історичного, філологічного, фізико-математичного факультетів / уклад.: І. І. Киричок, В. Г. Кучерявець ; за ред. В. Г. Кучерявець. – Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2008. – 391 с.
6. Роль емпатії у розвитку особистості дитини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://olympica.com.ua/271227-rol-empati-u-rozvitku-osobistosti-ditini.html>

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук С. А. Гаряча

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ ВИДІВ ТРУДОВОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Д. М. Муха

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Актуальність. Трудове виховання – це цілеспрямований процес формування у дітей трудових навичок і умінь, поваги до праці дорослих, звички до трудової діяльності[2, с. 69]. До проблеми трудового виховання зверталися багато видатних вчених, назвемо декількох. Зокрема Т. Мор рекомендував маленьких дітей знайомити з працею дорослих і спонукати їх до посильної участі у трудових процесах. На думку Ж.-Ж. Руссо, дитину, яка фізично зміцніла і навчилася самостійно орієнтуватися в навколишньому середовищі, слід залучати до фізичної праці. Оволодіння трудовими навичками необхідна умова для самозабезпечення, здобуття незалежності та свободи[2, с. 18]. Ідея праці як засобу всебічного розвитку людини розроблена в педагогічній теорії К. Ушинського. Із цього приводу написана спеціальна робота – «Праця у її психологічному та виховному значенні», в якій обґрунтована необхідність «вільної праці» для розвитку почуття людської гідності[1, с. 90-91].

Трудове виховання має дуже великий вплив на всебічний розвиток дитини. За допомогою різних видів праці, які дитина опановує на певному віковому етапі, вона здобуває відповідні знання, уміння та навички, які їй обов'язково знадобляться у житті.

Метою статті є охарактеризувати основні види трудового виховання дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Загальновідомо, що трудове виховання дітей дошкільного віку відбувається у таких видах праці: самообслуговування, господарсько-побутова праця, праця у природі та художня праця[1, с. 18]. Кожний вид праці дитина опановує на різних етапах свого розвитку. Спочатку дитина спостерігає

за працею дорослих, повторює їх рухи, імітує якусь діяльність, дещо пізніше починає долучатися до праці дорослих, а вже потім, самотійно виконує різноманітні дії та доручення. Коротко охарактеризуємо кожен із зазначених видів праці.

Першим видом праці, яким опановує дитини є *самообслуговування*. У молодшому дошкільному віці цей вид праці має найбільше виховне значення, яке полягає в його життєвій необхідності та спрямованості на задоволення повсякденних особистих потреб. Дитина привчається до порядку і організованої поведінки, оволодіває компонентами трудової діяльності (бачить результат праці, встановлює зв'язок між метою, трудовими діями і кінцевим результатом), стає самотійною. Це справжня праця, яка полягає у догляді за своїм тілом, одягом, предметами побуту, і триває вона протягом усього життя людини [2, с. 85].

Нині, з розвитком новітніх технологій, самообслуговування, як вид праці, має легку форму прояву, але повністю її замінити не можна. З огляду на це дорослі мають стимулювати, а не стримувати самотійність дітей на етапі дошкільного дитинства, підтримувати зусилля дітей, давати позитивну оцінку результатам цього виду праці. Якщо в молодшому дошкільному віці за допомогою самообслуговування виховувати у дітей самотійність, здатність до переборення труднощів, формувати трудові навички, то у старшому дошкільному віці цей вид праці стає звичним для дітей [2, с. 276].

Іншим, не менш важливим видом праці, є *господарсько-побутова праця*, яка набуває особливого значення у середньому і старшому дошкільному віці. Метою цього виду праці є підтримування чистоти і порядку в приміщенні, на інших територіях життєдіяльності дитини, допомога дорослим в організації режимних процесів тощо. У молодшому дошкільному віці вихователь привчає дітей виконувати прості трудові дії з близьким у часі результатом (допомагати помічнику вихователя накривати на стіл; вихователю – у підготовці до заняття, підтримувати порядок на столі під час заняття, після нього – прибирати матеріали, складати на місце іграшки) [1, с. 63].

У середньому дошкільному віці продовжується формування у дітей інтересу і бажання виконувати завдання дорослих якісно, старанно тощо. Передусім вихователь має допомогти дитині з'ясувати мету роботи, послідовність трудових дій (раціонально підготувати робоче місце, правильно виконувати посильні трудові дії з досягненням кінцевого результату, тощо) [1, с. 37].

У старшому дошкільному віці діти починають розуміти працю як потрібну і серйозну справу, а інтерес до трудового процесу поєднувати з інтересом до його результатів. Значно складнішими стають для них трудові завдання. Праця у цьому віці все більше відокремлюється від гри, а епізодичні трудові доручення набувають для них значущості постійних обов'язків [1, с. 110]. У дітей старшого дошкільного віку поступово згасає інтерес до господарсько-побутової праці, який стає звичним й повсякденним для дитини. Тому, для відновлення інтересу до цього виду праці слід збагачувати її елементами новизни (конкурс «Хто краще накриє стіл до обіду», колективні обговорення творчого виконання обов'язків черговими у групі та ін.).

Праця у природі – інший доступний і важливий вид трудового виховання дітей, який з'являється у старшому дошкільному віці. Особливість цього виду праці полягає в тому, що діти мають справу не з предметами, а з об'єктами живої природи – працюють у куточку природи, на городі, у квітнику, доглядають за тваринами. Основним її виховним завданням є вироблення у дітей інтересу, дбайливого ставлення до живої природи, формування умінь та навичок із догляду за рослинами і тваринами, вміння правильно користуватися знаряддями праці [2, с. 17]. Діти починають

цікавитися працею у природі ще більше, якщо дорослі можуть поєднати її з цікавими спостереженнями та нескладним експериментуванням, збагатити знання дітей новою інформацією, дати можливість дітям діяти самостійно. Необхідною умовою організації праці в природі залишається позитивна оцінка результату діяльності дитини і зусиль, докладених до його отримання. Негативне ставлення до праці у природі виникає у випадку перенавантаження дитини, або ж, якщо праця обов'язкова і одноманітна. Адже за відсутності елементів гри, пошуку, пізнання та цікавого спілкування будь-яка діяльність перестає задовольняти дитину, а згодом може викликати і сильніші негативні почуття.

Іншим видом праці, яким опановують діти дошкільного віку є *художня (ручна) праця*, яка передбачає виготовлення виробів з паперу, картону, тканини: іграшок-саморобок, вітальних листівок, ялинкових прикрас, персонажів і декорацій лялькового театру, букетів із засушених рослин, килимків для ляльок, серветок тощо. Виготовлення подарунків рідним і друзям справляє великий вплив на моральну свідомість дитини (привчає виявляти увагу до оточуючих, працювати заради того, щоб зробити їм приємне). Така праця розвиває увагу, спостережливість, художнє мислення, естетичне чуття, конструктивні здібності, моторні навички дітей, формує корисні практичні навички, збагачує знаннями про властивості різних матеріалів. Її результати здебільшого викликають позитивні емоції, захоплення дорослих, що посилює ефект самопізнання, самоусвідомлення, самоствердження дитини [1, с. 52]. Нерідко вже з дошкільного віку дитина починає усвідомлювати свої здібності, таланти та виношувати мрію на все життя.

Висновки: Отже, зазначені вище види праці є необхідними для всебічного розвитку дитини. Кожен із видів праці дитина опановує на певному етапі свого розвитку, тому дуже важливо не пропустити той момент, коли це відбувається, для того, щоб дитина оволоділа певними знаннями, вміннями і навичками які їй знадобляться у повсякденному житті. Окрім того, за допомогою певного виду праці дитина може знайти себе у майбутньому житті.

Список використаної літератури:

1. Борисова З. М. Виховання дошкільника в праці / З. М. Борисова. – Київ, 2002. – 112 с.
2. Лисенко Н. В. Педагогіка українського дошкільця / Н. В. Лисенко, Н. Р. Кирста // Видавничий дім «Слово». – Київ, 2010. – 360 с.

Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент І. В. Єнгалічева

ЕЙДЕТИКА ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ПАМ'ЯТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

М. О. Неліна

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Пам'ять має для людини неабияке значення, адже сприяє накопиченню досвіду, удосконалює розумову діяльність людини тощо. Те, що відкладається у пам'яті, людина використовується протягом життя у різних видах діяльності: у навчанні, праці, грі. Пам'ять сприяє розвитку образного мислення, фантазії, творчості. Особливу увагу у розвитку пам'яті слід приділяти дітям дошкільного віку, адже цей вік є сенситивним для розвитку багатьох психічних процесів.

Вивченням питання розвитку пам'яті дітей дошкільного віку в різні періоди займалися вчені Т. Ю. Аскоченський, Ю. А. Афонькин, Т. Ф. Беляєв, П. І. Зінченко,